

чтобы сохранить значение и эстетическую ценность исходного произведения художественной литературы и донести их до читателя языка-реципиента. Перевод фразеологических единиц, которые употреблены в поэтическом произведении, вызывает наибольшие трудности, поскольку понимание важных базовых принципов, на которых базируется построение поэтического произведения, является важным условием для создания равноценного перевода поэтического произведения в целом, кроме того, переводчик должен также мастерски ввести фразеологизм в текст произведения, сохранив при этом его идейно-эстетическое наполнение, содержание и форму.

Ключевые слова: фразеологическая единица, перевод, коммуникативная функция, поэтическое произведение.

УДК 811.11-112: 81'42

Ольга Дзикович,
Анастасія Писаренко
(Київ)

ФУНКЦІОНАЛЬНО-ПРАГМАТИЧНИЙ, КОМПОЗИЦІЙНО-СТРУКТУРНИЙ І СЕМАНТИЧНИЙ АСПЕКТИ НОМІНАЦІЇ НІМЕЦЬКОМОВНИХ ФІЛЬМІВ. СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ ФІЛЬМОНІМІВ

Стаття присвячена аналізу особливостей номінації німецькомовних телепродуктів, а саме художніх фільмів. Номінативні одиниці (фільмоніми) є перспективним для вивчення явищем не лише в ономастиці (науці про назви), а й у перекладацькому просторі. Автори статті з'ясовують актуальність дослідження назв художніх німецькомовних фільмів у зв'язку із масовою популяризацією кіноіндустрії та її активною участю в процесах міжкультурної комунікації. В статті акцентується увага на вирішенні проблеми адекватного й ефективного перекладу фільмонімів. Теоретичним підґрунтям досліджень слугують лінгвістичні концепції, наукові праці та теорії таких учених, як А. Н. Фролова, І. Г. Мілевич, Ю. М. Подимова, О. А. Минеева, К. Х. Мададова, А. А. Пирогова, А. В. Тихонова тощо. Авторами подано класифікацію номінацій з урахуванням їх функціонально-прагматичної специфіки, рівня інформативності, семантичних рис і структурно-композиційної організації. Враховуючи ці положення, було здійснено детальний аналіз технік ефективного перекладу фільмонімів, спектр дослідження яких охоплює не лише когнітивні риси цільової аудиторії, а й цілу низку різнохарактерних екстралінгвістичних факторів. У статті розглянуто 6 методик локалізації: буквальний переклад, транслітерацію, трансформацію, опущення (вилучення), повну заміну й ампліфікацію (додавання). Спираючись на класифікацію номінацій за функціонально-прагматичними, структурно-композиційними і семантичними ознаками, автори відібрали найбільш ефективні стратегії перекладу із перелічених відповідно до кожного типу фільмонімів. Для обґрунтування дослідження використовувались приклади перекладів номінацій німецькомовних художніх фільмів. Зроблені висновки можуть слугувати фундаментом для подальшого вивчення фільмонімів у лінгвістиці та теорії і практики перекладу.

Ключові слова: кінодискурс, фільм, номінація, ономастика, фільмонім.

Постановка наукової проблеми. В умовах стрімкого інформаційного прогресу зростає значення ЗМІ у формуванні збалансованої міжкультурної комунікації. На сьогодні одним із найпотужніших двигунів механізму масової культури є кіноіндустрія, головне завдання якої полягає у здійсненні інформативно-прагматичних і комунікативних функцій. У

світі сучасного кіно, де панує жорстка конкуренція, адекватний переклад назв фільмів займає дуже важливу позицію, тому що назва кінопродукту виконує роль «візитної картки» і, як зазначає Н. А. Фролова, є «ключом до його інтерпретації» [3, с. 1]. Таким чином, перед перекладачем постає складна задача, що вимагає не лише досконалого володіння іноземною та рідною мовами, а й таланту, креативного мислення, – перекласти назву фільму, враховуючи всі екстралінгвістичні фактори і зберігаючи її початкову прагматичну спрямованість [1, с. 1].

У зв'язку з цим впливає **актуальність** дослідження особливостей номінації німецькомовних художніх фільмів. **Мета** статті полягає в ґрунтовному аналізі специфіки перекладу назв фільмів враховуючи функціонально-прагматичний, семантичний та структурно-композиційний аспекти.

Аналіз досліджень цієї тематики. В мовознавчій ретроспективі існує наука про власні назви – ономастика, яка вивчає історію та закономірності виникнення власних імен (онімів), їх розвитку, функціонування, зміни та поширення у мові й мовленні, в літературній та діалектній сфері. Порівняно сучасним, перспективним для вивчення явищем в ономастиці виступають фільмоніми (назви фільмів). Зацікавленість науковців цією ономастичною сферою спричинена широким спектром можливих лінгвістичних досліджень фільмонімів не лише як частин кінотексту, а й як автономних одиниць. Цим та іншим питанням номінації присвячені наукові дисертації, статті, тези й перекладацькі теорії багатьох фахівців (Подимова Ю. М., Фролова Н. А., Тихонова А. В., Мілевич І. Г., Бальжінімаєва Е. Ж. і т. д.).

Новизна статі полягає у відносно широкому та всебічному погляді на проблему з урахуванням декількох аспектів, що дозволяє дескриптивно узагальнити певні теоретичні положення.

Виклад основних положень. Перед тим, як локалізувати будь-який текст, кваліфікований перекладач повинен спершу визначити авторську ідею, а саме функцію тексту, щоб потім відтворити її засобами цільової мови.

Подимова Ю. М. виокремлює декілька основних функцій фільмонімів:

1. номінативна (позначальна);
2. інформативна $\Rightarrow$ прагматична $\Rightarrow$ рекламна;
3. комунікативна.

Згідно із запропонованою типологізацією, інформативній функції властива домінантність над іншими, тому що вона включає в себе дві задачі: по-перше – проінформувати глядача про змістову основу фільму, а по-друге – заохотити комунікативного адресата до перегляду. Таким чином, інформативна функція складається з двох підфункцій: привертання уваги (або рекламної функції) і функції впливу на адресата (або прагматичної) [2].

Виходячи з пріоритетної ролі інформативної функції, на перший план виходить семантичний аспект вивчення фільмонімів. Саме специфікою семантики обумовлена поява таких виразів, як «назва – ключ до розуміння творів»; «назва – орієнтир для читача»; «назва – перший крок до інтерпретації» [3, с. 1]. За семантичними особливостями можна виділити три класифікації назв [2]:

1. власне інформативні;
2. інформативно-концептуальні;
3. інформативно-образні.

Однак, слід звернути увагу на те, що семантична організація заголовків нерідко пов'язана із їх структурною системою. Лаконічна синтаксична структура сприяє швидкості сприйняття і запам'ятовування назв, обумовлює виразність і тим самим створює прагматичний ефект [3, с. 2]. Перекладацька спільнота в свою чергу, заглибившись у соціолінгвістичні й лінгвосеміотичні фактори дослідження назв кінопродуктів, сформувала й розвинула низку стратегій ефективною, адекватною локалізації відповідно до кожного семантичного типу фільмонімів.

Власне інформативним фільмонімам характерна експресивна нейтральність. Вони оперують загальною інформацією про сюжет і жанр кінострічки, такою як ім'я головного героя, час або місце подій. Для перекладу назв, що не мають соціокультурного підґрунтя та конотативної інформації, використовують стратегію *буквального перекладу*, а для перекладу власних імен – прийом *транслітерації*, наприклад:

- «*Das Experiment*» – «Експеримент» (1998);
- «*Das Leben der Anderen*» – «Життя інших» (2006);
- «*Nanga Parbat*» – «Нанга-Парбат» (2010);
- «*Victoria*» – «Вікторія» (2015);
- «*Toni Erdman*» – «Тоні Ердман» (2016);
- «*Der kleine Vampir*» – «Маленький вампір» (2017).

Ці назви, як правило, утворені номінативними конструкціями, тому структурно-композиційна система при перекладі не зазнає змін, на відміну від наступного типу – *інформативно-концептуальних* номінацій. Так як вони виражають авторську ідею (інтенцію), синтаксична варіативність таких назв необмежена [1, с. 2]. Досить часто можна зустріти фільмоніми, які складаються із питальних чи спонукальних речень, звернень, уточнень тощо, щоб за допомогою прямої інтеракції із реципієнтом максимально наблизитись до нього. Для перекладу назв, в яких закладена авторська думка, найбільш гнучкими та зручними є стратегії *трансформації* і *опущення* (вилучення). Бочарникова Н. В. стверджує, що трансформацію використовують частіше за все задля підсилення рекламно-прагматичних функцій. Прийом перекладацької трансформації характеризується лексико-семантичними змінами у структурі назви:

- «*Lola rennt*» – «Тікай, Лола, тікай!» (1998);
- «*Sophie Scholl – Die letzten Tage*» – «Останні дні Софії Шоль» (2005);
- «*Don Quichote – Gib niemals ab!*» – «Дон Кіхот – Ніколи не покладай рук!» (2008).

До опущення (вилучення) прибігають у випадках тавтології, значних стилістичних і семантичних розбіжностях із оригіналом при перекладі. Якщо, на думку перекладача, частина назви є інформаційно непотрібною, зайвою й уповільнює сприймання, її також вилучають [1]:

- «*Who Am I – Kein System ist sicher*» – «Хто я» (2014);
- «*Ostwind – Zusammen sind wir frei*» – «Східний вітер» (2013).

Останнім, але не менш цікавим для аналізу типом фільмонімів за семантичними особливостями є *інформативно-образні* номінації. Їх особливість полягає в широкому використанні троп і збереженні інтриги щодо жанру, сюжету та головної ідеї кінопродукта. Через те, що асоціативно-образні системи сприйняття в рамках кожної окремої культури різні, переклад таких фільмонімів можна винести на перше місце за складністю. У такому випадку від перекладача очікується неабияка майстерність і відповідальність, щоб адекватно перекласти назву за допомогою методу *повної заміни*. Структурну складову фільмонімів теж змінюють, наприклад:

- «*Napola – Elite für den Führer*» – «Академія смерті» (2005);
- «*Rubinrot*» – «Таймлес. Рубінова книга» (2013);
- «*Elser – Er hätte die Welt verändert*» – «Підірвати Гітлера» (2015).

Важливим фактором впливу на процес локалізації і обрання стратегії перекладу є ступінь інформативності фільмонімів. Таким чином, назви, звернені до фонових знань глядацької аудиторії відносять до високоінформативних. Для перекладу фільмонімів, в яких закодована енциклопедична соціокультурна або історична інформація, фахівці застосовують метод *ампліфікації*, тобто додавання, доповнюючи й змінюючи структурно-композиційну складову назви на свій розсуд, апелюючи до сюжету кінопродукту:

- «*Krabat*» – «Крабат. Учень чаклуна» (2008);
- «*Die Welle*» – «Експеримент 2: Хвиля» (2008).

Висновки та перспективи. Отже, у зв'язку з тим, що кіноіндустрія відіграє ключову роль у процесах масової комунікації, зростає потреба в адекватній адаптації кінопродуктів.

Для вдалого перекладу фільмонімів слід урахувувати їх функціонально-прагматичний, структурно-композиційний і семантичний аспекти, які утворюють між собою єдине ціле. Методологія перекладу формується відповідно до функціональної спрямованості назви та когнітивних рис адресатів.

ЛИТЕРАТУРА

1. Минеева О. А., Мададова К. Х., Пирогова А. А. Способы перевода на русский язык названий немецких художественных фильмов / О. А. Минеева, К. Х. Мададова, А. А. Пирогова // Символ науки. – № 5. – 2016.
2. Подымова Ю. Н. Названия фильмов в структурно-семантическом и функционально-прагматических аспектах: диссертация кандидата филологических наук: 10.02.01 / Подымова Юлия Николаевна. – Майкоп, 2006. – 205 с.
3. Фролова Н. А. Фильмонимы как особый тип имён собственных в современном русском языке / Н. А. Фролова. – Тамбовский государственный университет им. Г. Р. Державина, Институт русской филологии (доклад на XIV научной студенческой конференции по топонимике. 24.03.2010 г.) – 3 с.

Olga Dzykovych,
Anastasiia Pysarenko

FUNCTIONAL-PRAGMATIC, STRUCTURAL AND SEMANTIC FEATURES OF GERMAN FILMS' NOMINATION. TRANSLATION TECHNIQS OF FILMONIMS

The article is dedicated to the linguistic research of German films' nomination, namely to the analysis of its main specific features. Nominative units (filmonims) are very interesting for studying not only in onomastics (the science of names), but also in the translation space. The authors of the article research the relevance of the names' study of German films caused by the popularization of the film industry and its huge role in the processes of intercultural communication. The article focuses on the solution of the problem of an adequate and effective translation of filmonims. The theoretical basis of the research is found on the linguistic concepts, scientific works and theories of such scientists as Frolova A. N., Milevich I. G., Podimova Y. M., Mineeva O. A., Madadova K. H., Pirogova A. A., Tikhonova A. V. etc. The authors present a classification of nominations, taking into account their functional-pragmatic specifics, the level of informational impact, semantic features, structural and compositional organization. Considering these factors, there was carried out a detailed analysis of the techniques for the effective translation of films' nominations. All the research area covers not only the cognitive features of the target audience, but also different extralinguistic factors. There are considered 6 localization techniques in the article: literal translation, transliteration, transformation, omission (removal), complete replacement and amplification (addition). Based on the classification of nominations for functional-pragmatic, structural-compositional and semantic features, the authors selected the most effective translation strategies from the list. The authors used examples of filmonims' translations in order to establish the main points of the research. The conclusions drawn can serve as a foundation for further study of film monologues in linguistics and theory and practice of translation.

Key words: film discourse, film, nomination, onomastics, filmonim.

Ольга Дзыкович,
Анастасия Писаренко

ФУНКЦИОНАЛЬНО-ПРАГМАТИЧЕСКИЙ, СТРУКТУРНО-КОМПОЗИЦИОННЫЙ И СЕМАНТИЧЕСКИЙ АСПЕКТЫ НОМИНАЦИИ НЕМЕЦКОЯЗЫЧНЫХ ФИЛЬМОВ. СПЕЦИФИКА ПЕРЕВОДА ФИЛЬМОНИМОВ

Статья посвящена анализу особенностей номинации немецкоязычных телепродуктов, а именно художественных фильмов. Номинативные единицы (фильмонимы) являются перспективным для изучения явлением не только в ономастике (науке о названиях), но и в переводческом пространстве. Авторы статьи выясняют актуальность исследования названий

художественных немецкоязычных фильмов в связи с массовой популяризацией киноиндустрии и ее активным участием в процессах межкультурной коммуникации. В статье акцентируется внимание на решении проблемы адекватного и эффективного перевода фильмонимов. Теоретической основой исследований служат лингвистические концепции, научные труды и теории таких ученых, как А. Н. Фролова, И. Г. Милевич, Ю. М. Подымова, О. А. Минеева, К. Х. Мададова, А. А. Пирогова, А. В. Тихонова и др. Авторами представлена классификация номинаций с учетом их функционально-прагматической специфики, уровня информативности, семантических черт и структурно-композиционной организации. Учитывая эти положения, был осуществлен подробный анализ техник эффективного перевода фильмонимов, спектр исследования которых охватывает не только когнитивные черты целевой аудитории, но и целый ряд разнохарактерных экстралингвистических факторов. В статье рассмотрено 6 методик локализации: буквальный перевод, транслитерация, трансформация, опущение (изъятие), полная замена и амплификация (сложение). Опираясь на классификацию номинаций по функционально-прагматическими, структурно-композиционными и семантическим признакам, авторы отобрали наиболее эффективные стратегии перевода из перечисленных в соответствии с каждым типом фильмонимов. Для обоснования исследования использовались примеры переводов номинаций немецкоязычных художественных фильмов. Сделанные выводы могут служить фундаментом для дальнейшего изучения фильмонимов в лингвистике и теории и практики перевода.

Ключевые слова: кинодискурс, фильм, номинация, ономастика, фильмоним.

УДК 81'255.4

Alina Zdrzhko
(Toronto)

ROLE OF GAYATRI SPIVAK'S DE-TRANSLATION APPROACH IN REPRESENTATION OF MAHASWETA DEVI'S SIGNATURE STYLE (EXEMPLIFIED BY SPIVAK'S TRANSLATION OF DEVI'S "STANADAYINI")

Скрупульозний тлумач і перекладач філософа Жака Дерріда, Гаятрі Співак представила свою інтерпретацію «деконструкції», форми філософського та літературного аналізу цього філософа. Експлікації цієї інтерпретації, які розглядаються в рамках цього дослідження, наведені в книзі Г. Співак «У інших світах» та у статті «Політика перекладу». Дослідження, проведене в рамках цієї статті, аналізує, яким чином концепція деконструкції, висвітлена у роботах Г. Співак, впливає на її стратегічний підхід до перекладу. Дослідження засновано на порівняльному аналізі перекладу оповіді «Stanadayini» Махасвети Деві, виконаного Г. Співак, та попереднього перекладу цього тексту, який було виконано Еллою Дутта (за редакцією феміністського колективу "Калі для жінок"). Предметом цього дослідження виступає взаємозв'язок практики деконструктивного критичного мислення та аналізу Г. Співак з її підходом до перекладу, визначеного у рамках цього дослідження як де-переклад. Поняття де-перекладу, яке осмислюється у роботах Жана Лапласа як частина аналітичного методу «перекладу» несвідомого, використовується відповідно до підходу, запропонованого в дослідженні Елени Базіле, шляхом застосування його до тексту. Дослідження має на меті довести, що Г. Співак скасовує нудну кальковану мову попереднього перекладу, щоб підкреслити риторичність оригіналу. Г. Співак «перекладає» (за термінологією Ж. Лапласа) попередній переклад, щоб створити більш повний, більш всеосяжний переклад. Авторка статті доводить, що рух підкорення тексту оригіналу використовується Г. Співак як інструмент для скасування